

DE VLAAMSE KLEINE DENIEREN OP NAAM VAN SIMON(1)

In deze bijdrage wensen wij een paar werkhypothesen in overweging te geven met de bedoeling terechtwijzingen of eventuele op- en aanmerkingen uit te lokken vanwege de lezers die voor het onderwerp belangstelling tonen (2).

De kleine denieren uit de eerste periode (omstreeks 1140-1180), waarvan de toeschrijving van de muntplaats vaststaat, vertonen vaak op de keerzijde een omschrift rondom een kort kruis. Een aandachtig onderzoek van deze muntzijde toont aan dat in de kwartieren van dit kruis tekens aangebracht zijn, die verschillen naar gelang van de lokaliteit van uitgifte. Blijkbaar zou de monetarius Simon ook deze onderscheidingsmethode toegepast hebben. Inderdaad, een hergroepering van de door hem geproduceerde denieren aan de hand van de door J. Ghyssens (3) beschreven voor- en keerzijden, geeft volgend resultaat :

<u>Keerzijde</u>	<u>Voorzijde</u>
1	A B C D
2	A B C D
3	A B C
4	B C
5	E F H
6	G H J K

Hieruit leiden wij af dat de denieren waarop de keerzijden 1, 2, 3 en 4 (twee parels en twee al dan niet aan het centrum verbonden letters C) gekoppeld werden aan de voorzijden A, B, C en D (graveurevarianten van twee met de top tegenover elkaar staande letters) (Ghyssens 101-113) uit een eerste muntwerkplaats afkomstig zijn.

Een tweede muntatelier zou een combinatie gebruikt hebben van de keerzijden 5 en 6 (twee parels en twee ringetjes met de voorzijden E, F, G, H, J en K (monogram of R in het veld) (Ghyssens 114-120).

J. Ghyssens betwijfelt evenwel dat Simon het nodig zou gevonden hebben om een onderscheid te maken tussen de door hem gebruikte werkplaatsen, tenware hij via die methode de activiteit zou controleren van de voor hem werkende ondergeschikten.

Waar moet men nu die twee muntateliers lokaliseren? Wij zijn van mening dat in de muntwerkplaats van Amiens de stukken van Simon met keerzijden 1, 2, 3 en 4 aangemaakt werden. Deze denieren volgen op die met het omschrift LIPPL^oOA, waarvan zij behoudens

het omschrift, getrouw het keerzijdetyps overgenomen hebben (Ghyssens 1136-1141). Bij de denieren met gekende uitgifteplaats komen de keerzijden 5 en 6 uitsluitend voor te Rijsel bij bepaalde denieren tijdens de tweede, derde en vierde periode. Wij stellen daarom dan ook voor dat de denieren van Simon met de keerzijden 5 en 6 gedurende de eerste periode te Rijsel werden geslagen.

Samengevat zouden wij dus voor de denieren van Simon alleen de muntslagplaatsen van Amiens en van Rijsel waarhouden. De resultaten van de door Mevrouw Dumas uitgevoerde analyses (4) verstrekken ons bijzonder interessante gegevens die er zouden op wijzen dat een typeverandering gepaard gaat met een gehalteverandering.

Atelier	Referentie Ghyssens	Gewicht in g	% Zilver	Zilvergewicht in mg
Amiens	1136a	0,3874	83,1	287,-
Amiens	1136a	0,4323	83,1	359,5
Amiens	1137a	0,4385	80,0	350,-
Amiens	1142a	0,3594	74,2	266,5
Arras	160a	0,3100	85,5	265,-
Arras	161	0,4189	91,0	381,-
Ieper	1111 var	0,3131	83,9	262,5
Ieper	1111 var	0,3267	83,3	272,-
Ieper	1111 var	0,3423	83,0	284,-
Ieper	1111 var	0,2590	83,0	215,-

De letters S en de aanspunten in de kwartieren van het kruis op de denier van Arras met gehalte 0,855 (Ghyssens 160a) zijn onderling van plaats verwisseld ten opzichte van deze met gehalte 0,910 (Ghyssens 161). Deze vaststelling geldt ook voor de denieren Ghyssens 1136a en Ghyssens 1137a uit Amiens afkomstig. De door Mevrouw Dumas verstrekte informatie is zeer nuttig maar het is duidelijk dat voor een systematische studie nog bijkomende analyses nodig zijn. Niettemin menen wij te mogen vooropstellen dat een keerzijdewijziging van de kleine denieren uit de 12de eeuw in rechtstreeks verband staat met een nieuwe uitgifte en dat de versieringen die in de kwartieren van het kort kruis op de denieren van Simon aangebracht zijn uiteindelijk wel eens een dubbele functie zouden kunnen gehad hebben, te weten als merkteken van zowel de muntslagplaats als van de muntuitgifte.

NOTEN

1. Deze bijdrage verscheen oorspronkelijk in het Frans in het *Bulletin de la Société française de Numismatique*. Op verzoek van de auteurs publiceren wij thans de Nederlandse vertaling, dit met de toelating van de Société française de Numismatique, waarvoor onze oprechte dank.
2. De lezers kunnen hun op- of aanmerkingen sturen aan de Heer Joseph Ghyssens, Theodore De Cuyperstraat 123, bus 6 te 1200 Brussel.
3. J. GHYSSENS, *Les petits deniers de Flandre des XIIe et XIIIe siècles*, CEN, Brussel, 1971, p. 57-59.
4. F. DUMAS en J.N. BARRADON, *La monnaie dans le royaume au temps de Philippe-Auguste*, in *La France de Philippe-Auguste, Actes du colloque international 802 du C.N.R.S.*, Parijs, 1980; Cahiers Ernest Babelon, Parijs, 1982, p. 543-574.

J. GHYSSENS - P. LECLERCQ - G. MESSIANT